

Een leugentje om eigen bestwil?

Door Femke Eekhof

Leugens en bedrog, een alarmerend onderwerp en zeker als het over de politiek gaat. De meeste mensen zullen van mening zijn dat leugens en bedrog op geen enkel punt gerechtvaardigd kunnen worden en zeker niet als het om de mensen gaat die ons land regeren. We weten allemaal dat, ondanks dat velen het niet waarderen, leugens vaak genoeg voorkomen in Den Haag en Washington. Maar kunnen we niet stellen dat deze praktijken soms zijn goed te keuren?

Een gezegde dat er vaak wordt bijgehaald om aan te geven dat leugens niet goed te keuren zijn, is: “Al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt haar wel”. Ook het gezegde “Eerlijkheid duurt het langst” is geliefd als het gaat om het afkeuren van leugens. Maar wel eens nagedacht over: “Een leugentje om eigen bestwil”?

Meneer Pronk schreef het al in een column in 2004: “De leugen regeert”. Ik zou allereerst willen zeggen dat er eens nagedacht moet worden over wat nou echt leugens zijn en wat precies feiten. Zoals de Heer Pronk al ter discussie stelde in zijn artikel in Rood Koper in 2004, is het een feit dat er misschien niet eens een objectieve waarheid bestaat. Voor een ieder zal de waarheid anders zijn en dus gaan we uit van subjectiviteit.

Waarheid en dus ook leugens zijn belangrijke begrippen in een democratie. Wanneer het volk degenen die regeren niet meer vertrouwt, bijvoorbeeld door leugens, dan zal de bevolking willen dat er nieuwe verkiezingen zullen worden uitgeschreven of dat degene in kwestie zijn positie opzegt (Pronk in De

leugen regeert).

Ik zou zeggen dat er in elke verkiezing, of het nu om Nederland of om de Verenigde Staten gaat, leugens voorkomen bij de om macht dingende partijen en presidentskandidaten. Zij weten dat zij de beloftes die ze maken tegenover de kiezers voor een groot gedeelte niet zullen kunnen waarmaken. In Nederland hebben we in dat opzicht dan ook “last” van het coalitievormen van de winnende partijen. Of je de niet waar te maken beloftes als leugens of bedrog kunt bestempelen zal voor iedereen anders zijn. Voor mij is dit niets anders dan een leugen. Als je van te voren weet dat er een grote kans bestaat dat je de dingen die je zegt niet waar kan maken, dan zijn je woorden dus op niets anders gebaseerd dan bedrog. Of deze bekende “leugens” nou echt als leugens behandeld moeten worden, daar twist ik over.

Het feit bestaat dat het bestaan van die leugens eigenlijk algemeen bekend en geaccepteerd is. Het is zeer waarschijnlijk dat de mensen die stemmen en vaker hebben gestemd weten dat de partijen waarop zij stemmen niet altijd alles doen wat zij in eerste instantie hebben gezegd om stemmen te

winnen. Het spreekt dan ook voor zich dat de kiezers zich zeker laten leiden door de beloftes die de partij maakt, ondanks dat ze weten dat er een mogelijkheid bestaat dat de partij “liegt”.

In de Verenigde Staten kun je dit geval ook vinden, maar op een andere manier. Elke keer als kiezers voor een president stemmen weten ze heel erg goed dat zij in een land leven waarbij de presidentskandidaten het slechtste van hun medekandidaat naar boven willen halen in de mediaspotjes, terwijl zij al hun eigen vuiligheid in de dofpot zullen stoppen. Leugens en bedrog dus. Ook zullen ze weten dat er een grote kans bestaat dat de president die zij kiezen zal verliezen. Over het algemeen kan er gezegd worden dat het ongeveer fifty/fifty is. Maar het belangrijkste leugenargument kun je halen uit het feit dat ondanks dat een president een grote invloed heeft, er belangrijke beperkingen zijn op bepaalde gebieden. Dat betekent dus dat de president ook niet alle dingen kan waarmaken die hij belooft.

Tot slot kunnen er vraagtekens gezet worden bij de speeches die de presidentskandidaten geven. Ze richten zich tot de kiezers en zeg-

gen alleen wat die kiezers willen horen om zo veel mogelijk stemmen te winnen, zonder zich af te vragen of ze dan ook werkelijk een verschil zouden kunnen maken met hun beleid. Ook hier zou ik weer willen vermelden dat de kiezers, zeker als ze al een keer gestemd hebben, hiervan op de hoogte zijn. Hoe dan ook, in de Verenigde Staten kan er gezegd worden dat de kiezers leugens en bedrog “accepteren” in de politiek.

Met beide voorbeelden wil ik duidelijk maken dat er snel gezegd wordt dat leugens in de politiek *not done* zijn, maar bestaat er in de werkelijkheid wel een politiek zonder leugens en bedrog? En zijn leugens

ationale instituties en overheden. Als er in zo’n enorme crisis niet stil wordt gestaan bij een accuraat optreden van de ministers en andere belangrijke personen van de overheid zou er een dubbele crisis kunnen ontstaan. Ik wil graag de volgende situatie schetsen. Stel dat er economisch schrijnende momenten zullen aantreden of al aangeleden zijn en er door de overheid uitspraken worden gedaan waaruit blijkt dat zij geen vertrouwen in de economie en de situatie meer hebben. Dit zal de situatie te allen tijde zeer sterk verslechteren of misschien wel het land failliet maken. Dit is een hele realistische gedachte aangezien IJsland al zowat failliet

en bedrog geen politiek bestaat en dat is zeker waarheid. Leugens en verdraaide waarheden zijn soms nodig om het “domme volk” te overtuigen van de juiste keuze, de juiste instelling of het voorkomen van ergere crisissen, zoals De Financiële Crisis van 2008. Wees dus op je hoede bij verkiezingen, maar zie als politicoloog of als “gewone burger” ook het nut in van leugens!

Als je van te voren weet dat er een grote kans bestaat dat je de dingen die je zegt niet waar kan maken, dan zijn je woorden dus op niets anders gebaseerd dan bedrog.

niet juist nodig om de politiek en dan zelfs democratische politiek draaiende te houden? Deze interessante vragen zullen aan de hand van het volgende voorbeeld in het komende gedeelte van mijn betoog beantwoord worden.

Een duidelijk en recent voorbeeld kan gehaald worden uit de dagelijkse nieuwsbulletins. Ik zou namelijk graag de financiële crisis erbij willen betrekken. Een beetje mens met een normaal verstand weet maar al te goed dat de financiële crisis die nu speelt niet voor niets een crisis wordt genoemd. Alle beurzen in Europa, Azië en Amerika zie je met grote snelheden dalen. Natuurlijk is het in Nederland niet anders. De angstige en extreem vervelende momenten die hier onder andere een rol spelen zijn dat de banken en andere belangrijke financiële instellingen in landen bij bosjes neervallen of steun zoeken bij nationale of inter-

verklaard is in deze crisis. In een situatie als deze kan al snel begrip getoond worden voor “een leugentje om eigen bestwil”, of eigenlijk niet eigen bestwil, maar de bestwil van het land in zijn geheel. Ik wil zeker hier duidelijk mijn standpunt laten gelden: juist in een situatie als deze is het geoorloofd dat de minister of een ander lid van het parlement een leugen verzint of de waarheid verdraait om het land te “redden”. Want wat zouden we hebben aan beleggers die nog meer gefrustreerd en roekeloos handelen?

Kort samengevat kan er gesteld worden dat in de politiek altijd verdraaide waarheden of leugens zullen voorkomen. Soms zullen deze leugens wel meer gewild of gewenst zijn dan andere keren. In verkiezingen of in crisissituaties is bedrog voor eigen bestwil of wat het beste voor het land kan zijn algemeen geaccepteerd. Het spreekt voor zich dat er zonder leugens